

BALLADINA

Ileiskit!

(*leina pasiuntinys.*)

Na, kokios naujienos?

PASIUNTINYS

Jūs sveikina grovas.

BALLADINA

Kada jo sulauksim?

PASIUNTINYS

Jį dūkstantį audra pušyne užklupo.

Arkliai, išsigandę nerimstančio griausmo,

Pelkynėje klimpo, o pušys, kaip švendrės,

Stūbavo prie žemės ir staugė nuo vėjo.

Negallima buvo pasiekti pilies mums,

Ir grovas sustojo vienuolio palėpėj

Palaukti, kol audra paliaus nerimavus.

BALLADINA

Tai ką gi jūs nauja sū grovu ten matėt?

PASIUNTINYS

Sėkmingai žygį valdovas atliko.

Nespėjom mes kojos ikelti į Gniezna,

Bematant ties vartais rausvaisiais sutikom

Mes vyrus ginkluotus. Jų priešaky jojo

Pats Popelis. Popelio žirgas ne kartą

Piestu atsistojęs pakardavo savo

Pakaustytas kojas virš klūpančių žemėj.

Čia Kirkoras — kas pamanytų? — pats trečias

Karališkam arkliui tik kapt už žabuoklių
Ir sako: žiaurusis tirone, per tris tu
Lavonus į sostą!.. Į pragara, miekše!..
Ir smogė ginklu jam per jojo vainiką,
O paskum, pagriebęs už rūbų lavoną,
Jį miniai pakėlė. Minia — nė žodelio!
Tik paskum jos riksmas aukštai nuaidėjo...

Ar gyre ar smerkė — suprast negalėjom.

Tik staiga minia, kaip banga, subangavo —

Ir mus ji, kaip tris tas mažas skruzdėlaites,

Užpylė, sutriuškino... Kirkoro rankoj

Lavonas, antroj gi — sukruvintas kardas.

Bet mes, jojo vyrai, kardais nešvytravom,

Nes taip jis įsakė. Tuo tarpu minia gi,

Kaip vėjo kūlys pataršytas, suklūpo

Ant kelių ir balsiai suriko valdovui:

Valio užtarėjas ir mūsų karalius!

BALLADINA

Tai grovas — karalius?

PASIUNTINYS

Leisk baigt iki galo.

Kai Kirkorą skelbė karalium, jis karda

Sau šluostė į rūbus lavono. Matyti,

Giliai jis dūmojo, ką jiems atsakyti —

Ir paskum prabilo: O, Lechai garsieji,

Aš, prastasai riteris, jus nevaldysiu.

Ką ašai esu čia padaręs, dariau aš

Ne galvai iškelti, bet tautą aplaimint.

Aš mėgstu prastumą ir kaimo ramybę.

Net grovo orumas sunkokas man buvo —
Ir aš jį sumažinau, gaudamas žmona
Ne rūmų mergina, bet vargšę kaimietę.
Prie mano jį herbų ne savo ji herba,
Bet uogų aviečių ašotį pridėjo.
Jį — ne karalaitė, tat krašto didžiūnai
Valstietės vaikų nenorėtų klausyti.

BALLADINA

Tai melas biauрусis! Tai melas!

PASIUNTINYS

O paskum

Jis šitaip kalbėjo: paskelbkite kraštui,
Kad nēr kam valdyti, ir kas pasirodys
Pily vainikuotas tikruoju vainiku,
Kuriam tarp dviejų rūbinų ant perlų
Trijų spinduliuoja *gyvatės akelė*,
Tą rinkit karalium. Ir pritarė žmonės
Tai Kirkoro kalbai. Dabar, kaip našlaičiai,
Jie laukia karaliaus — vainiko dėvėjo.

GRABIECAS (i kuri visi žiūri)

Ir ko j mane jte sužiūro, kaip varnos?

ŠLĖKTOS

Suklaupkim ant kelių prieš šį vainikuotą
Karalių! ..

GRABIECAS

Karalių? Jei girtas nebūčiau,
Tai gerčiau iš džiaugsmo. Likimas, kaip vamzdis!

Aš tuoj išsinerčiau iš kailio, jei jis ne
Karališkas būtu.

ŠLĖKTOS

Gyvuok mums, karaliau!

GRABIECAS

Net šimtą metelių! Aš kita sau kailį
Radau, kaip žaltys, — ir žemčiūgo akelė...
Pagriebęs groviene aš šokčiau kuranta,
Jei leistų man padėtis, laikanti vietoj.
Aš taip viešpatavimu sostan įausiu,
Jog niekas atplėšti nuo sosto nestengtų.
Ot, matot! Ir kas man!

BALLADINA (Kostrinui)

Ak, audra taip šelsta!

Taip liejas nuo stogo upeliai! Čirdžiu aš
Tam viesule raudą...

KOSTRINAS

Tai budinčių šauksmas.

BALLADINA

Ak, ne! Tai kitoniškas balsas. Lyg rauda
Iš kapo... Duokš vyno! Taip viskas čia pūnas,
Nors imki ir kankis...

GRABIECAS

Dabar mums po pietų

Reik linksmą žaidimą tuojau sugalvoti.
Paliepkit įleist iš virtuvės čia luokius,
Kur suka keptuva. Lai šoka!

PIRMAS TARNAS

Raiši jie.

Juos grovas pašovė.

GRABIECAS (*Chochlikui*)

Ministeri tarne,

Imk mano krivulė, išlaužta žilvičiui,
Ir grok ja, kaip dūda! Tik mikliai tu pirštais
Pridenki skyles jos, jei naujosios mintys,
Banguojančios gėriu aplaimiti savo
Pavaldinius būsimus, sprukte paspruktu
Iš tavo mačaulės. Klausykite, ponai!
Dūduoki!

CHOCHLIKAS

Bet ką gi?

GRABIECAS

Spausk pirštais skyles tas —

Krivulė iš mano žievės padaryta —
Žinos ji, ką mėgstu.

SKIERKA

Dūduoki! O pritart aš

Pakviesiu iš tamstojos šilo čia aida,

Kurs viską girdėjo.

(*Chochlikas groja fleita liūdna kaimiška
daina, o nerimstantieji balsai ore ima šitaip
dainuoti:*)

DAINA

Jas abidvi myli ponas,

Griebia jos uogaut uzbomus.

Katra pirm pririnks uzbona,
Ta išeis už didžio pono,
Cha cha! ...

(*Daina nuaidi, kaip aidas.*)

BALLADINA

Ką visa tai reiškia? Kas dainą dainavo —
Juoku ją nutraukė?

KOSTRINAS

Ak, cit! Tai vaiduoklis!

BALLADINA

Aš dainą girdėjau.

(*Chochlikui.*)

Dūduoki!

(*Kostrinui.*)

Tu, Kostrin,

Žiūrėk jiems į veidus, ir jei pastebėsi,

Kas jųjų dainuos čia, tuoj man pasakysi,

Kad jojo aš dalia nusprėščiau ...

(*Chochlikui.*)

Dūdoriau,

Tu liaudies baladę tuojau man pagroki,

Prizadiniki rūmuose palubės aida,

Kurs slėgia man dvasią! Daugiau čia žibintų!

DVASIŲ DAINA

Tau šėtonas sargas meiliai

Padavė į ramką peilį ...

Sesutėlė renka uogas ...

Tu pasiutus... Ir tas nuogas
Peilis tuoj krauju pražydo... O!..
(*Daina užsibągia aido vaičiojimas.*)

KOSTRINAS

Nutilkit! Juk matot, kad alpsta!

BALLADINA

Dainuokit! Dainuokit! — Daugiau tūk žibintų!
(*Chochlikas dūduoja.*)

DVASIŲ DAINA

Ant tavos juodos bruvelės
Tartum kruvinos raselės... —
Kas gi žino, kas jas tau įgėlė...
Gal avietės, gal nuo putinėlio?...
Gal būt... Cha!...
(*Daina baigiasi aidu.*)

BALLADINA

Toliau!...

PIRMAS PONAS

Pasakykit, kodėl taip sumišo
Grovienė? Nejau ši prastutė dainelė,
Kur mėgsta kaimiečiai begrėbdami šiena
Dūda padūduoti, taip paveikė vargšę?

BALLADINA

Dainuokit!

158

PIRMAS PONAS

Pažadinkit blykstančią ponią!
Juk matot — užmigo ir miega blakstienas
Pravėrus...

KOSTRINAS (*Balladinai*)
Grovienė!...

PIRMAS PONAS

Tu liepk paguldyt ją
Į šiltąją lovą! Ji styri, kaip medis...
(*Trenkia griautituis—ir Balladina pabunda.*)

BALLADINA

Ak, kas čia man darės? Sapnai mane baistis
Kankino...

(*Kostrinui.*)

Klausyk!... Tur būt aš per sapną
Kalbėjau? Sakyk, ar kalbėjau per sapną?

KOSTRINAS

Ne.

BALLADINA

Ačiū Aukščiausiam! Bet man čia užmigus
Jūs, rodosi, kažką sujūdę siaubingo
Kalbėjot?

(*Svečiams.*)

Gerkit, sveteliai! O ašai
Geriau padarysiu, jei, taures paliklus,
Užsėsiu už staklių.

GRABIECAS

Atleiskite, ponai!

159

PUOTAUJANTIEJI

Už ką gi?

GRABIECAS

Atleiskit! Ak, kokia man gėda,
Kad snausti pradėjau!

(*Geria.*)

I grovo sveikata!

PUOTAUJANTIEJI

Už Kirkoro laimę!

GRABIECAS

Gerutis! Gerutis!

Jis užuot valdyti — aviečių panoro!

Paliepkit medžiotojui arba eigulniui

Parnešt iš pušyno gardžiųjų aviečių!

BALLADINA

Ak, ko jis panoro!...

GRABIECAS

Pilies pušinėly,

Tur būti, ir saldžios, ir skanios avietės

Prisirpo, jei Kirkorui tinka šotis

Tokių avietėlių labiau, negu kurpes iš kailio

Ir skraistę karaliaus dėvėti. — Paliepkit

Pastaliui atnešt paragaut mums aviečių!

BALLADINA

Drąsumo! Jau nieko blogesnio nelaukiu.

Girdėjau aš aidus iš šaltojo kapo.

Žiūrėsiu, ką man čia daugiau beparodys

Grabai sutrukdyti. — Ei, neškit aviečių!
(*Pasirodo baltas šešėlis, vaizduojas Alina su
asočių aviečių ant galyvos.*)

Senai jau tave aš jaučiau čia, dabar gi
Regiu jau. Kaip spindi jos akys! Balta ji!...
Manai, kad bangu man?.. Žiūrėki!.. Bet tuji
Arčiau nebeženki!..

PIRMAS ŠLĖKTA

Ir ką ji čia kalba?

BALLADINA

Kalbėki per stalą! — Ei, žmonės, paduokit
Man ranką!... Bangu man...

PIRMAS ŠLĖKTA

Ar girdite, ponai,
Kaip terška jos dantys? Ją baimė kankina!

BALLADINA

Pradink, pasmerktoji, ir neškis atgal tu
Tą savo ašotį, pripildytą kažko,
Kas virpa, kaip tai, kas kapuos... Ar pakárto
Kadaise prieš pilį lavono šešėlis
Įsiveržė salėn ir stovi ant kojų
Be kvapo?... Šalin, ak, šalin, papiautosics
Vaiduokli!...

(*Šešėlis pranyksta.*)

PIRMAS ŠLĖKTA

Kaip kvepia avietės! Ar jaučiat?

ANTRAS ŠLĖKTA

Visur čia pakvipo avietės ...

BALLADINA (*krisdama*)

Aš mirštu!...

KOSTRINAS

Vandens! Ei, vandens!... Aš jai perplėšiau rūbą!
Va čia, ant krūtinės!... Pakvieskit tarnaites!
(*leina moterys.*)

Išneškite ponią!

(*Balladiną išneša.*)

Užbaikime puotą.

Jau blėsta žibintai. Čia piktna širdi
Aplaištytas stalias ir valgių likučiai.
Ar norite mėtytis kaulais apgraužtais,
Kaip mėtos po puotos tarpusaviai Danai?
Prašau į seklyčią! — Jūs skobnius išneškite!
O, jūs, su žibintais, nuveskit karalių
Į bokštą šoninį, kur guolis iš pūko
Jo laukia ilsėtis. — O rytui išaušus
Pilis pralinksmės mums, bus linksma, kaip vakar
Šiai dienai pakaks jau! Svetelėi, miegoti!
Prašau atsisveikint su taurėm ir vietom!
Koks vargas atplėšti lechiečius nuo valgių
Ir gėralo! Jie, kaip tos dėlės, įkimba
Asofin ir čiulpia jį, muzikiai rėžiant.
(*Tos kalbos metu išnešioja status. — Gra-
biečą išveda tarnai su žibintais. Paskui ji ir
kiti išsivaikščioja. Kostrinus paskutinis
išeina.*)

ANTRAS PAVEIKSLAS

*Miškas ties vienuolio troba. — Audra nerim-
sta. — Vienuolis ir Kirkoras.*

KIRKORAS

Eik, seni, į vidų! Tau audra pagrobs čia
Pražilsius plaukus. Juk vagia — ir žmonės
Ir įvykiai... Skraistę vagis mums nučiumpa,
O marskinius — vargas... Tik ginklas mus
[gina...

Bet nenusiminki, nes aš tau prisiekiu —
Ar žūti, ar rast tau pagrobtą vainiką!
Štai mano pilis ten! Galėčiau netrukus
Aš gaut iš žmonelės net tūkstantį bučių,
Apsvaigt, kaip paukštelis, begeriantis rasą
Iš žiedo taurėlės, bet šitą aš laimę
Atstumsiu, ir, naktį nujojęs į Gniezna,
Sukviesiu ten žmones ir jiems pasakysiu,
Kad vagys piktieji pagrobė tau turta
Teisėta. O paskum aš liepsiu trimaitais
Pagarsint mieste ir po šalį, kad tas, kas
Į sostą lechiečių sutiks atsisėti,
Atvykęs su Popelių aukso vainiku,
Yra apgavikas, kad jojo aš kėltoj
Ginklu užrašysiu: biaurusis vagilis...

Tat melskis, seneli, kad Dievas man leistų
Laimėti kautynėj, ir lauki sugrįžtant!...

VIENUOLIS

Telaimina Dievas!

KIRKORAS (*suploja delnais,*

ieina riteris)

Ei, vyrai, žirguosna!

Kaip vėjai, į Gniezna!

(*Riteris išetna.*)

VIENUOLIS

Klausyk, ką patarsiu:

Sugrįžki namo, pasilsėki, o ten jau,

Apsvarstęs, matysi...

KIRKORAS

Esu tinginys aš...

Aš noriu tą žygį dar šiandie atlikti,

O viską atlikus, gyventi laimingai

Su mano brangiaja. Aš visą tėvynę

Vienam tau užkrausiu. Kai tujei ir žmones

Ir valdžią nešiesi, ramus aš sėdėsiu

Pily pasislėpęs... Matyti man vaisių

Sodelį, matyti man mažą berniuką,

Žmonelės sūnelį, ant ramų jį užčiuot —

Štai mano svajonės... O tu gi iš sosto

Kasmet man i pilį laiškų siuntinėsi.

Lai metuose kartą iš debesio krenta

Man baltas balandis ir savo sparnelius

Man atneša žinią, pilnutę didybių,

Kur šypsena gimdo ir tiekia saldžiuosius
Po liepa sapnus... Pavydės man karalius —
Žmonelės ir vaiko, pavėsio ir liepos,

Aukšinio medučio ir sapno po liepa...

Sudiev tau! Sudievui! Kol saulė ims švisti,

Aš būsiu sostinėj. Op, vyrai, žirguosna!

(*Kirkoras išetna. Girdėti mįjojantių
dundesys.*)

VIENUOLIS (*vienas*)

O, Dieve! Geriau jau lai grįžta į Gniezna,

Neg spausių prie savo kilnios jis krūtinės

Krauju susitėpusią žmona. Duok, Dieve,

Visai nežinot jam, kokia moteriškė

Vaikus pagimdys jam! Kad Dievo malone

Našlium tu paliktum, neg kūdikių tėvu...

(*Girdėti našlės balsas.*)

NAŠLĖ (*už scenos*)

Vai, vargšė aš, vargšė!...

VIENUOLIS

Na, kas ten taip šaukia

Balsu sielvartingu?

NAŠLĖ (*už scenos*)

Vai, vargšė aš, vargšė!...

(*Ieina, ieškodama ranka kelio, kaip akla.*)

VIENUOLIS

Iš kur ji tokia apiplyšus, apšėpus?

Ta gūdžiają naktį — akla ir viena čia?
(*Našlei.*)

Iš kur tu čia, motina?

NAŠLĖ

Motina? Ne, ne!

Netank man to vardo! Ak, dukra biaurioji!
Aš motina? Šunmotė!

VIENUOLIS

Vargšė, kur vyksti?

NAŠLĖ

Ne vargšė aš, bet, kaip balandis, baltutė,
Baltutė! — Tai tu nežinai dar, kas buvo?!
Duktė mano — rūmų valdovė, grovieniė,
O ašai — pražilus, myluojama vėjo,
Šaukiu čia griautiniams: ei, trenkit į senę!...
Bet jie — nė žaibelio... O rūmuos girtuokliai
Prie stalo nukrauto linksmi sau valioja,
Kad geria grovieniė, manoji dukrelė... —
Ar tu supranti ką? Pilies ji valdovė...
Grovieniė...

VIENUOLIS

O kuo gi vardu tavo vaikas?

NAŠLĖ

Duktė ji tikroji, bet netikiu ašai,
Kad josios kaktužėj tebespindi akys,
Kur moka raudoti. Į tokią audružę,
Kai griaudžia ir lyja, išguiti motulę,

Kuri ja penėjo, kuriajai amželis
Krūtis išdžiovinu, kuri jau baltutė,
Sakytum — šventoji...

VIENUOLIS

Ieik į pastogę!
Drebi tu nuo šalčio. Štai durys!

NAŠLĖ

Ir pili

Ji turi didžiausia, kaip pusė pasaulio...
Girdėjai?... Grovieniė!...

VIENUOLIS

Eik!

NAŠLĖ

Čia aš palauksiu.

Ar mano dukrelė yra čia buvojus?
Kas žino? Gal būt, kai jos šmės ims loti
Kokią nors varguolę, primins ji motulę
Ir lieps jos ieškoti pasauly. Juk Dievas
Yra gailestingas!..

VIENUOLIS

Šią naktį audringa

Troboj praraudosi, o aušrai prašvitus
Pas didį karalių tavo nuvesiu aš.
Į kojas jam puls, ikad jis pagailėtu
Ir....

NAŠLĖ

Jam pasakysiu: aš vargšė motulė
I kojas tau puolu...

(*Klaupiasi.*)

Liepk dukteriai mano, paskendusiai turte,
Mylėti motulė...
(*Kyla.*)

Ir, sosta palikęs,

Nuves jis senele i dukros širdelė...

O! O! O!...

(*Vertia.*)

Žinai, kad, aš škaplierius griebus,
Bandžiau pasikarti ant girgždamčio medžio,

Bet medis nulūžo...

Kvaila ir akla, išrinkai tu sau sausąją šaka,

Šakelė, pušies dukruželė... Biaurioji gyvate,

Tau buvo negaila našlės motušėlės?

Juk būčiau aš mitus mažais trupinėliais

Tavojoj pilužėj... Man būtų užteke,

Jei, grūdus balandžiams i žolę pabėrus,

Nebūtum tu varius nuo aukso kvietelių

Išalkusios močios... I mišką! I audrą!

Išguiti motulė!... Griuvau aš i balą —

Ir kruvinas žaibas akis man išėdė...

Išėdė visai...

VIENUOLIS

Apakai tu?

NAŠLĖ

Baisiausia

Tamsa smegenyse... Prieš leidžiantis saulei
Tiek buvo šviesos dar, kad ašai galėjau
Atskirti už šilo mėnulį nuo saulės.
Dabar gi...

(*Žaibuoja.*)

VIENUOLIS

Nejau tau ir žaibo liepsnytas
Šviesa nepraskrieja?

NAŠLĖ

Juk akys nesaugo

Nuo Viešpačio rykštės. Tai kam man gailėt jų?!

Žinai tu, žinai tu? Ėmiau aš tikėti —

Anksčiau netikėjau, — ikad, rudenitui dvelkiant,

Prieš skrisdamos užmarin mažos kregždutės

Pasmaugia paliegusias motinas savo.

Tiesa tai! Pasaulis teisybę byloja!

Aš beelgetaudama dainą sudėsiu...

Mažytę dainelę, kaip motinas smaugia

Kregždutės... Tiktai pamanykit, kokios jos

Beširdės, mažytės!... Išguiti motulę

Badauti, kad keturi vėjai taršytų

Jai plaukus žiluosius!...

VIENUOLIS

Juk šiame pasauly

Šimtus dorovingų skankina piktieji.

Jei tu panorėtum nelaimės išvysti...

NAŠLĖ

Tu motina?.. Irgi — tikroji motulė?
Neisiu aš, nes mudvi pradėtume bartis
Dėl dukrų vardelių gražumo. Manosios...
Jei reiktų iš grabo mane tau prikelti,
Ištark: Balladina... — Eisiu į šaltinį
Ir gersiu, kaip žvirblis galvutę pakėlęs
Į Viešpatį Dievą, kad davė vandens jis.
(*Niūniotoja.*)

Aš turėjau karvužėlę
Ir trobelę, ir darželį,
Dvi gražuoli dukružėli...
(*Nueina į mišką.*)

VIENUOLIS

Po visą pasaulį aš liepsiu ieškoti
Tos senės ir baisiai mutesiu jos dukra.
(*leina į cele.*)

TREČIAS PAVEIKSLAS

*Naktis. Žaibuoja. Kirko pilies salėj tamsu.
Skierka ir Chochlikas ėina pro tas duris, pro kurias
puotai pasibaigus buvo išvestas Grabieccas.*

SKIERKA

Mūsų ponas miega bokšte
Stipriū miegu. Kolei audra
Nerimauja, ašai bėgsiu
Pasimaudyti žaibyne.

CHCHLIKAS

Aš jodinu arklus arklidėj,
Kur šarkos nėra prikaltosios prie durų.
Žinai, kad tam bokšte vienakis apuokas
Užprašė į puotą? Jis baisiai šnairuotų,
Jei jojo aš žiurkės paniekinčiau kumpį.

SKIERKA

Aš busilo motiną bėgsiu
Palesint. Akla ji ir savo
Ausim dešiniaja negirdi.
Ją kultuvu vakar kaimietis
Norėjo užbubinti, vargšė...
Turiu aš pas ją skubėti.
Ji vėtros, sena, išsigandus
Dar gali iš baimės numirti.

CHOCHLIKAS

Čia kažkas stuksena...

SKIERKA

Tai audra duris ten uždare.

CHOCHLIKAS

Ten kažkas niėjo...

SKIERKA

Lyg, tartum, vaiduoklis

Baltutis... Aš šoksiu pro langą...
(*Iššoka pro langą.*)

CHOCHLIKAS

Aš irgi! Aš lėksiu arklių jodinėti.
(*Išbėga.*)

KETVIRTAS PAVEIKSLAS

Toji pati salė.

BALLADINA (*ieina nakitniais
rūbais apsvilkus, su peiliu rankoj.*)

Užmigt negalėjau ir paėmiau gulintį peilį.
Esu bemažkinė... O, gėda! Jei tokią dabar kas
Mane su peiliu pamatytų!... Ak, kiek čia tam-
[sos tos!...

(*Eina i bokštą.*)

Ten kažkas suslamo? Ak, vėjas užgesė man
[žvakę!...

Tai šmėkla... Kokia čia tyla... Visas rūmas
[paskendo

Giliame sapne jau... Bet jeigu žmogus tas ten
[miega

Atmerkęs blakstieną?... Ir kas gi? Ir kas gi?

Jei šandie atlikt tai pabugčiau, rytoj aš

Turėčiau gailėtis... Žinau, kad gailėčiau...

Ak, vėjas uždare duris ten, o ašai

Maniau, kad vaidenasi juoda būtybė...

Ir dar iki šiolei bijau ten pažvelgti,

Kad kažko siaubingo tenai neišsvysčiau.

(*Dairost.*)

Sakiau, kad čia nieko nėra... Tik glūdybė
Ir rūkas tamsusis, o šmėklų — nė dvasios...

(*Žaibuoją.*)

Kiekvienas tegarbina Dievą! Ak, kraujo
Ugnim sužaubavo! Kaip nušvietė sienas
Griaustinio liepsna! — Ts! — Ne! Niekur nėra
[balso

Skubėki! .. Bet jeigu sušvitęs griaustinis
Nušvies mano veidą, kai peilį pakėlus
Ties juo atsistosis? Ir kas gi? Tau žaibas
Nurodys, kur durt jam. — Žaibai neramuoliai,
Užžiebkite raudonąją dieną glūdybėj,
Žygiuojant man — saule pabūkit! — Einu aš!..

(*Eina į bokštą.*)

PENKTAS PAVEIKSLAS

Toji pati salė.

KOSTRINAS (*ieina apsiginkla-
vęs su kardu rankoj*)

Ir durys pravertos. Likime manasis,
Ei, vesk ir padėk man, kaip tajam Jazonui,
Nukirpti aukšniajam aviniui vilnas.
Prisiekiu, kad nors pakaruoklio aš vaikas,
Bet sostan įsėsiu, kaip koks karaliūnas.
Aš šiandie tik tarnas menkutis, o ryt jau
Aš tūkstančių viešpats. — Ts! — Klykia pelėda
Mūriniam bokšte. — Na, kopkim į viršų...
Viskás padaryta. Štai raktų pūdelis
Nuo vartų varinių. Apraišysiu arkliui
Aš pasagas ryzais — ir, griebęs vainiką,
Smuksiu glūdimoje, kaip juoda būtybė.
Užvis kas svarbiausia — tai svetimą žmoną
Mesiu amžinai aš. Sėtone, pagalbon!
(*Nori eiti į bokštą, bet tarpdury susitiinka
su Balladina.*)

Ak, kas čia?

(*Išsigandęs eina atopakaliu.*)

BALLADINA
AŠ.

KOSTRINAS

Kā tu čia dirbi patamsy?
Čia kažkas vaiņo. Aš bēgau pagalbom.

BALLADINA

Atneški man žvake! Šviesoj pažūrēsim,
Kaip baisiai, tur būtī, esu aš išraudus.
Jau atliktas darbas. — Kā gēlbēt norējai?
Jau, rodosi, audra prie galo priējo,
Jau liovē žaibuoti. — Tu irgi girdējai
Tā klaiņujī riksmā? Net čia jis atskrido?
Tai nuostabus daiktas? Kai liovē alsnot jis,
Dar syk atsiduso. — Eik žvake atneški!
Žemyn nusileiski!

(Kostrīnas išeina.)

Kaip kraujas garuoja...
Ivyko, kas reikia. Dabar nebe laikas
Gailētis. Ivyko... Tik laikas užtrins tai...
Visi mes tokiais pat lavonais pavirsim. —
Ei, žvake! Aš pilij už žvake aukojū!
(Kostrīnas ieina be šviesos.)

KOSTRINAS

Visuose mūrīnuose rūmuose miega.
Stulpai žiburiniai, kur stovi prie vartu,
Ir tie jau užgese. Tarnus gal pažadint?

BALLADINA

Neliesk jų! Nereikia! — Lig pat net alkūnių
Esu išsitepus. Koks keistas tas kvapas...

KOSTRINAS

O kur gi vainikas?

BALLADINA

Einu jo paimti.
Nē kiek nebaugu man... Žinau aš, kur lova...
(Išeina i bokšta.)

KOSTRINAS

Baisus jos drasumas. Aš tau, Visagali,
Beveik nedēkosiu, kad vargšē man vagia
Tā baisujī žygi... Norēčiau dabar aš
Matyti, kaip veidas tos liūtēs liepsnoja.
(Balladīna sugrīžta be vainiko.)

BALLADINA

Aš veltui patamsy graibiausi po stala.
Tas stalas atrodē, lyg mirusio veidas.
O gal tai ne stalo ten būta...

KOSTRINAS

Aš pats paieškōsiu...
Budēki!

BALLADINA

Palauki!.. Nel... Eiki!
Savēs nebijau aš... Net negailestauju...
(Kostrīnas išeina i bokšta.)
Žinau aš, kad gailēstis Lechams po laiko
Sukvaršina galvas ir atīna miegā.
Gal būt ir dabar jau priēš miegančius švaistos
Raudonas lavonas, o jie tā vaiduokli,

Iš tyko žegnodami, lydi per miegą. —
Jau Kostrienas grįžta. Kaip girdžda tos senos
Lipynės...

(*Kostrinui ieinančiam su vainiku.*)

Radai jį? Tu kažką nešiesi?

KOSTRINAS (*nūvertai*)

Nešuos.

BALLADINA

Parodyk! Atstok! Nesitartink!

O ne, tai šauksiuosi žmonių aš pagalbos...

Girdi tu?

KOSTRINAS

Ką reiškia šis tavo siuntimas?

BALLADINA

Sakau — netylėsiu!... Tuoj pili prikelsiu!...

Stovėk atstumoje, kol šita tu mintį

Sutrypsi... Aš ore jaučiu ją... O, Kostrin,

Norėjai mane nužudyti!... Širdis tau

Virpėjo, kaip man ji virpėjo bepiaunant...

KOSTRINAS

Jei taip aš galvočiau, tai amžiams prakeikčiau,

Tą smegenų kerte, kur gimti galėjo

Pasitutus mintis man...

BALLADINA

Keliaukim į menę!

Mes tyliai drauge ten aptarsim kaip reikia,

Ką veiksime išaušus...

(*Po truputį ima aušti.*)

178

KOSTRINAS

Žvalgai sužinoio,
Kad Kirkoras grįžo į Gniezna. Mirtim jis
Grasina tam žmogui, kuris panorėtu
Į sostą įžengti.

BALLADINA

Tai niekis... Turėsiu
Žmonių ir ginklų aš... Stos pusėn manojon
Beveik aliai vienas minia ta, kuri čia
Maitinas... Juk Kirkoras nenugalės gi
Aukšinio lietučio. — Ts!

KOSTRINAS

Nieko! Tai kieme
Žvirbleliai sučiulbo.

BALLADINA

Jau aušta? Ak, Dieve,
Koksai šviesumėlis!.. Alpū man! Alpū man!..

KOSTRINAS

Numik valandėlė, kol rytmetis kelsis!
Patsai aš prižadinsiu saulei pakilus
Ir tu atsistosi į riterių žiedą...
Kaip nors sudarysim kariuomenę savo.
Duokš raktą nuo izdo — eisiu aš saikuoti
Mum tenkančio aukso.

BALLADINA

Pabaik su vienuoliu,
Gyvenančiu celėj, — ir mudu tik vieni
Žinosim tą viską.

12* 179

KOSTRINAS

Tu neščia, tat trys jau.

BALLADINA

Ak, Dieve! Ir ikūdikis, iščios esąs dar,
Žinos tai? — Kalbėk sau! — Negimus esybė —
Ir tokią jau paslaptį turinti sieloj!...
Juokies tu! Jei šitaip jau būtų, kaip sveikas
Kalbi man, ar būčiau ant tiek aš pasiutus
Gimdyti jį gyva... Bet ne! Nenumirs jis!
Jis nieko nežino!...

KOSTRINAS

Lai liūtė naršioji

Saldžiai išsimiega ir kelias galinga
Mūs žygiams naujesiems šarvais apsidengus...
(*Abu išeina.*)

PENKTAS VEIKSMAS

PIRMAS PAVEIKSLAS

*Rytmetis. — Miško veja. — Skierka ir
Chochlikas.*

SKIERKA

Po vėtros toks rytmetis giedras!
Buvau aš pas busilo močia
Ir ją papenėjau.

CHOCHLIKAS

Aš puotoj viešėjau
Pas bokšto apuoka. — Kur mūsų Goplana?

SKIERKA

Aš vėliai bėgiosiu po dirva,
Po pieva, po žalia pušyna...
Ant kojų gėles pastatysiu,
Rugius iššukuosiu ant ežių...
Sustojęs ant ežero kranto
Sureksiu: ei, liabu, liabusi! —
Ir mūsų Goplanos dvi gulbi
Per ežero žydrają drobę
Atplauks pas mane iš švendryno.
Aš, sauja auksinių grūdelių

Pabėres baltom paukštužėlėm,
Vėl lėksiu prie žalio lazdyno,
Kur skabo Goplanos stirmelė
Lietaus nušlakstytaji kera.
Ten laumės aš juosta ištiesiu
Ir rožės gaurelę praskleisiu,
O paskum ant lauko žiogelio
Užsėdęs į toli vėl skriesiu.

*(Atplaukėta ankstyvo ryto rūkas, nuskaid-
rūtas vaivorykštės. Iš spalvotų vartų pa-
sirodo Goplana.)*

GOPLANA

Sudiev, angelėliai, sakykit,
Nes amžiams pradings jums Goplana.
Gludišiai, rasa pasipuošę,
Ir gražiosios rožės, sudiev jums!

SKIERKA

Ak, ką mums dainuojai?

GOPLANA

Turiu atsisveikint...
Kaip skauda man širdį!

SKIERKA

Dar nendrės nelinksta
Nuo tupinčių kregždžių, dar saulėtos dienos!

GOPLANA

Aš lėksiu į klaukujį kraštą,
Kur pušys ir sniegas melsvuoja,

Kur saulė, kaip gestantis laužas,
Kur mėnuo, kaip veidas vaiduoklių,
Išeinančių žemėn iš kapo...
Ir baidžiantis angelas vysis Goplana
Jos sieloj bešaukdamas: „atmeni kraštą,
Aviečių ir rožių nusėtą?“
Sudiev, mylimieji! Gyvenkit sveikučiai!
Aš taip čia sumarpiočiau žmones,
Jog Dievui baidėjui teks griebtis
Liepsningo griaustinio ir trenkt juo
Į darbus ir žygius žmonių tu...

SKIERKA

Nenorim tavęs mes apleist!
Goplana! Goplana! Goplana!

GOPLANA

Ak, leiskite vargšę tremtinę!
Jum apie Goplaną kada nors
Liūdnai pačiulbės paukštužėlis
Ant raudančio medžio šakelės.
Sudiev jum! Tik ašai kalta čia,
Kad reikia man lėkti į šiaurę.

CHOCHLIKAS

Aš noriu kely tau pašviesti,
Kaip šviečia bėgas haidukėlis.

GOPLANA

Štai gervės viena paskui kita
Į šiaurę keliauja pulkeliais...
Prie jų aš vainiko pritápsiu

Ir, erdvėn pakilus, sutirpsiu,
Lyg vargšas merginų vainikas,
Paleistas į žydą bangyna.

SKIERKA

O, vargas! O, vargas! O, vargas!

GOPLANA

Ak, veltui jūs raudat! Ak, veltui jūs raudat!...

(*Rodydama i miško gilumą.*)

Ten káspinais gervės nulimo

Ant plevių, rasos nuperluotų.

Kai gervės ims kilti į žydryne,

Aš stversiu už kaspino galo

Ir kilsiu išblyškus į dangų,

Išblyškus, kaip mėnuo nuo saulės,

Lengva, kaip lapelis nuvytęs.

Pralėkdama Gmiežno bokštyną,

Lūdnai aš užtrauksiu: sudiev tau, žemele!

(*Goplana išėina. — Skierka ir Chochlikas
lekia pastui ją.*)

ANTRAS PAVEIKSLAS

Pylimas ties Gmiežno mūrais.

KIRKORAS, su kardu rankoj, su erelio sparnais ant pečių, įeina su savo kariuomene. —

Vėliavos iškeltos, trimitai trimituoja.

KIRKORAS (*riteriams*)

Žmogus, užsigeidęs Lechiečių vainiko,

Nestojo grandinėn. Jis slapstosi, tartum

Gyvatė. Jis daug šalininkų surinko.

Bet ką aš kalbu čia! Tas riteris niekšas

Nežinomo herbo, vien pažadais, auksu

Žmonių privileijęs, per kovą jis nori

Vainiką pavergti, ant manojo kapo

Sustot, kaip ant pirmo karališko laipto.

Ir daugelis riterių mūsų — tesaugo

Mus Dievas nuo jų pasiutimo, aklumo! —

Ir daugelis riterių mūsų nuvyko

Tarnaut apgavikui. Bet mato Aukščiausias

Mūs širdis. Mums tų išdavikų nereikia!

Tuoj Popelis bus čia. Trys žmonės nuvyko

Atvest jo iš miško. Mes to apgaviko

Kariuomenę tartum ereliai užpulsim!

(*Riteriams, stovintiems ant sienų.*)

Vartus uždarykit! Težiūri nuo sienų

I lauką kautynės daugybė vylčių!
Jei aš pralaimėčiau, tai pylimai šitie
Ilgai dar laikytus. Lai, baimei ištikus,
Jums primena galvos, kad mūras pietinis
Silpniausias, kad reikia gerai jį apginti!
Bet Dievas suteiks mums, kad rytmetį miestas
Bus laisvas nuo niekšų.

RITERIAI

Laimėsime, vade!

KIRKORAS

Jei leis Visagalis... Kada gi aš šalma
Atvošiu ir grįšiu pas žmoną? Kada gi bus galas
Žudynėms ir kraujui?

PIRMAS RITERIS

Štai pasiuntinys ten!

(*leina pasiuntinys, visas dulkėtas.*)

KIRKORAS

Jūs tryse išvykot į šilą — ir grįžtat
Be seno vienuolio?

PASIUNTINYS

O, vargas!

KIRKORAS

Ar jūs jo

Neradot? Sakykit gi! Tuoj imsime kautis...

PASIUNTINYS

Mes celėj neradome seno vienuolio.
Prieš trobą ant girgždančio medžio kabojo

To senio lavonas, pakartas ant virvės.
Žilais jo plaukais ir suplėšytas rūbais
Vien viesulas žaidė ir supė lavoną,
Kaip atklė senoji...

KIRKORAS

Pulkams trimituokit

Sukilti į kovą! — Likimas jį baigė...
Jis iki mirties jį nelaimėmis plakė,
Kol kažkas pakorė. — Tu taja žinia man
Taip širdį sugėlei... Gerai bent kovoki! —
Sakai, jis kabojo?

PASIUNTINYS

Vienuolio jis rūbais

Kabojo prieš trobą. Ant gūžžiojo medžio
Vien varna tik karkė...

KIRKORAS

Į kovą! Lai vėjas
Mūs vėliavas supa!... Į prieki, grandinės!
Viltis ir narsumas! — Paleiskit vylčius!...
(*Išsiveda kariuomenė.*)

BALLADINA

Sakyk, ar laimėsime?

KOSTRINAS

Sėdėk palapinėj!

Lai tuščias smalsumas tavęs paaukuotos
Išeit nevilioja prieš saulę, prieš strėles.
Tu tyliai mūniuki ir verpk atsisėdus —
Ar sostišką skraistę, ar marškinius mirčiai,
Nes viena ar aūtra, matyti, prireiks tau...
Jau kulkos švininės iš templių suzvimbo!...
Žiūrėk, kokios dagios... Ginklaneši! Ietį
Ir skydą greičiau man!...

(*Pagriebia iš ginklanešio ietį su skydu ir
išėina.*)

BALLADINA (viena)

Jeį kovą laimės jis,

Ką duosiu už tai jam? Aš žemės krūtinėj
Nerásiu tiek turtu, kad gerklę užkimščiau
Tam vokiečio sūnui. Bet jei pralaimės jis?
Jei taip atsitiktų, tai viskas man baigtus
Baisiausių smūgiu ir taip susidėtu,
Kaip pasakoj esti baissios raganės.
Prakišo — ir smogė peiliu sau į širdį,
O peilis gyvatės nuodais nudažytas...
Bet kur ta raganė? Buvau aš sutikus
Miške moteriškę, panašią į žaibo
Suskaldytą medį... Tai smėklai liepiau aš
Keliaut su krankliais paskui karo grandinę

189

TREČIAS PAVEIKSLAS

Balladinos palapinė.

*Kostrinas ir Balladina — šarvuoti, su nu-
leistais šalmais, įeina į sceną.*

KOSTRINAS

Sėdėk palapinėj, nevaikščiok į lauką,
Nes, rodosi, Kirkoras kovą netrukus
Pradėt pasiruošęs. Jo žmonės pakalnėj,
O mūsų gi kalne, kaip lizdas erėjio.

BALLADINA

Kiek sielų netrukus nuskris pas Aukščiausią...

KOSTRINAS

Kur kulia rugius, ten nuo pado pakyla
Pelai į padangę. Stovėk prie klotimo
Ir liaukis manius atnarplioti savo
Tu sąžinės ratą, apraizgytą juosta
Slapčios ateities mums...
(*Įeina riteris.*)

KOSTRINAS

Ak, šitaip? Sudiev, karalaitė manoji!

RITERIS

Jau Kirkoro žmonės
Su triukšmu didžiausiu sukilo į kovą!

188

Ir man čia atnešti nuodų iš žaltyno.
(*leina skarmatuota senė ir atmukšlina savo veidą.*)

Tu čia jau?

SENĖ

Nešu tau nuodų aš rageli.

BALLADINA

Tat duokš jį ir bėki i tankųjį šilą!
Sakau tau, kad bėki, senoji ragane!
Kai ašai ant ko nors nuodus išbandysiu,
Tuomet užmokėsiu... Dabar išsinešdink,
O ne, tai i upę tave čia įmurdins...

(*Senė pabėga.*)

O, šmėkla baisioji!.. Jos lkasos, lyg šliužo
Koks lizdas pakibęs, o kruvinos alkys,
Lyg vilko nasrai, nukreipti i dvoklyną...
Šis peilis nuodingas krūtinę man pervers,
Jei vyrui gyva i rankas aš patekčiau.
Jis tartum vapsvos geluonis mano širdžiai
Igeltų... Kaip baisiai suskubo pajuost jis,
Nuodais vienoj pusėj tirštais nudažytas!...
Nuraudo rudesiais, žalsvai nužaliavo...
Antroji jo pusė, kol kas nepaliesta
Gyvatės dar seilių, liepsnoja, kaip durklas,
Naujami išgalastas i judantį ratą...

(*leina kareivis.*)

Kas gera?

190

KAREIVIS

Ten viskas kovojo susimaišė,
Kaip viesuliui siaučiant dangaus debesyne...

BALLADINA

Ar liovė mums sektis?

KAREIVIS

Ant pylimo kalno,
Kur auga berželiai ir trykšta šaltinis,
Aš grovą stebėjau. Žmonių užmuštųjų
Lavonais apaugęs, jis kerta ir kerta
Kirviu saulėtvykسي.

BALLADINA

Kokiais gi tikslais tu
Esi čionai siustas?

KAREIVIS

Pranešt tau, groviene,
Kad pora šimtu jau kareivių, kur vakar
Papirkom, iš Kirkoros pusės atbėgo
I Kostrino pusę. Jei pereis netrukus
Iš kairiojo sparno šauliai papirkieji,
Taj laukas kautynių bus mūsų, groviene.

BALLADINA

Tai jie ne pas mus dar? Vėla išdavystė
Blogiau neg tikrumas... Grįžk verdančion košėn
Su plieno tu šaukštu... Jei vado kurio nors
Galva iriedės jon, tu būsi turtingas...
Juk galima kalną apeit pasislėpus

191

Ir šokti ant vado, o ten su buože jau
Sudrožt jam į kaktą... Eik mušti, žudyti!..
(*Įeina antras pasiuntinys.*)

PASIUNTINYS

Jau sparnas kairysis pradėjo braškėti
Ir krikiti į Gniezna... Tuoj baigsis kautynės...
Laimėjimas — mūsų!..

BALLADINA

Už linksmąją žinią

Ir mokestis geras!..

(*Duoda jam pinigų.*)

Jų vadas nelaisvėj?

PASIUNTINYS

Aš Kiroro vėliavą tik ką stebėjau
Mažame kalmely, kur auga beržai trys.
O krūva lavonų tokia ten išaugo
Aplinkui jutk baimės gūžžios kupini mes,
Nei ji pamatyt už lavonų galėjom,
Nei peržengt negyvėlių didelę krūvą.

BALLADINA

Jei pilnas esi tu ugnies ir narsumo,

Jei nori tu pilno maišelio sidabro,

Tai eik į tą kalną! Lai kritusių kaulai

Tau kopėčios būna, plaukai gi — įkibti...

Tat eik ir žudyki!..

(*Girdėti riksmas.*)

Iš kur čia tas triukšmas?

(*Įeina Kostrinas, šarvuotas ir visas kruvinas.*)

BALLADINA

O Kirkoras?

KOSTRINAS

Žuvo...

BALLADINA (*slėpdama peilį, ku-
rio viena pusė nuodais ištepta*)

Jau peilį laikiau aš...

Dabar aš tik tavo. — Lai budelis gálvas

Vadams nukapuoja! Greičiau isakyk jam!

(*Kostrinas išeina.*)

BALSAI UŽ PALAPINĖS

Valio mūsų vadas Fon Kostrinas!

BALLADINA

Vadas!

Valio mūsų vadas!.. Ta šanksma kartoju,

Kaip šarka kvailutė... Tam vokiečiui pulsiau

Ant kaklo ir globiančiom rankom pasmaugsiu...

(*Kostrinas įveda pasiuntinius iš sostinės.*)

Vienas iš piliiečių neša ant aukšnio padėklo

duoną ir druską.)

KOSTRINAS

Štai pasiuntinybė iš pavergto Gniezno!

BALLADINA

Ar įkarti liepei jau?

KOSTRINAS

Sukilėlių galvos

Jau laukia po Mockaus šakotąja kriauše.

O ši net pradžiugo, kad šiais dar meteliais
Ji antrąjį vaisių suspės subrandinti.

BALLADINA (*miesto pasiuntinims.*)
Ko norit prašyti?

PASIUNTINYS

Dangaus pasiūstasis!

Visų mūsų širdys našlaitės maldauja
Tave, kad tu būtumei mūsų valdovas.
Sostinė ant kelių suklaupus jau laukia
Tavęs bejeinant pro atdaras sienas.
Tat sveikas, mums mylimas mūsų valdove!
Ir širdys, ir turtai, ir ką tik mes turim —
Tau viskas, kaip upė, po kojų ims plaukti,
Nes nusipelnėi tu žmonių dėkingumą
Nubaudęs vadyrius, kur mus suvedžiojo.
Tie mūsų vadyriai mus slėgė kankino
Badu ir bausmėmis, o mūsų gi širdys
Tavęs tik ieškojo. Mes norim žinoti,
Kad niekas iš mūsų, nors būtų jis kaltas,
Rūstybės tavos nesulauks sau, valdove.
Mes limkim ilgai tau turtingam gyventi
Ir didžiojo vargo, nedalios prislėgtus
Ir čia prieš tave atsiklaupiusus žemėj
Maloniai priimti. Mes duona ir druską
Tau nešam, valdove.

BALLADINA (*Kostrinui*)

Sakyk, ar iš tosios

Gaujós čia nė vienas gimklu man negrasė?

KOSTRINAS

Iš jųjų čia dujen kovojo liežuviais.
Jie kiršino žmones i kovą.

BALLADINA

Kurie gi?

KOSTRINAS (*rodydamas*)

Gi Raštas ir burmistras Dienraštis.

BALLADINA

Tuoį man

Abu juos pilies mūsų bokšte ant varpo
Pakartji!

PIRMAS PASIUNTINYS

Valdove, ar tavo krūtinėj
Širdis akmeninė!..

BALLADINA

Gerai jau! Gerai jau!

Tiek prašot, abiem dovanojų gyvybę.
Išmušti dantis įem, sutriuškint pažiaunes,
Kad jie nemurmėtų!

PIRMAS PASIUNTINYS

Nejaugi tavęs mes

Čia ašaras liedami nesugraudinsim,

Žiaurus mūsų pone?

BALLADINA

Esu moteris aš.

(*Žiūrėdama, kaip jie einą atopakaltu, mustebe.*)

O čia kas? Atšoko, sakytum nuo maro,

Ir vėliai, lyg vėjo banguojamos varpos,

Jie lenkias, maldauja?..

PIRMAS PASIUNTINYS

Mes laukiam, ką liepsi.
Valdyki mus, ponias, žmonėms šito norint.

BALLADINA

Žmonėms to nenorint... Čia duona ir druska!
Tilkiu aš mielėmėms man duodamos duonos.
Ei, Kostrinai! Tiek aš esu tau skolinga,
Jog pusė tau miesto, gimklu užkariauto,
Ir pusė tau krašto, ir pusė tau duonos
Teisėtai priklausu...
(*Išstrankia užnuodytą iš vienos pusės peilį
ir perpiama juo per pusę duona.*)

Mum viskas per pusę,
O širdį tau — visa...

KOSTRINAS (*klaupdamas*) Gera karaliene!

BALLADINA (*ragaudama duona,*
matu, kad Kostrinas irgi valgo paduotą jam pusę)
Tu elkis, kaip ašai. Nuodų nebijau aš
Šioj duonoj, man duotoj. Nors vieton rugių jie
Paimtų ir šliužo žvynių geležinių,
Vis viena garduotumeis duona, kur kardas
Tau davė... Tat valgyk!.. Juk reikia tikėti...
Dabar isakykit trimitais sugausti
Laimėjimą mūsų! Keliaukime, vyrai,
Į kardo galybę isgytąjį miestą!
(*Išėina atsirėmus Kostrino. Paskui juos eina
pasiuntiniai ir žmonės.*)

KETVIRTAS PAVEIKSLAS

*Karaliaus salė Griėzne. Gilumoj sostas. — Kancleris
ties sosto papėde. Valstybės diduomenė. Kronikininkas
Vavelis. Pažas. Dvariškiiai.*

KANCLERIS

Jau viskas paruošta priimti valdovui.
Dabar tik užimkit sėdynes paeiliui!
Ties sostu lai sėda vadai ir teisėjai.
Javų išsaikuotojai, vyno lejkikai!
Lai randa visus čia atvykęs karalius.
(*Iėina pasiuntinys.*)

PASIUNTINYS

Šviesioji taryba, mūs naujas karalius —
Jauna moteriškė.

KANCLERIS

Jauna moteriškė?

VISI

Valdžia — moteriškė!

KANCLERIS

Lai būna narsi ji
Ir tokia gera mums, kaip buvusi Vanda,
Tik daug laimingesnė.
(*Antras pasiuntinys iėina.*)

PASIUNTINYS

Šviesioji taryba,
Į miestą įėjo nauja karalienė.

KANCLERIS

Paliepkit, kad ištisa diena jai širdys
Varpų, kaip ir mūsų, skambėt nesiliautų!

PIRMAS DIDIKAS

Krivaitis negali išaiškint stebuklo,
Žmonėms apsireiškusio šandie. Ir žmonės
Nerimsta.

KANCLERIS

Tai kokš tas stebuklas?

PIRMAS DIDIKAS

Slaptingas.

Jei norit, tai jums apie jį pakalbės čia,
Raštu jį įamžins taurus užrašėjas
Karališkų žygių.

KANCLERIS

Ar pats tu matei jį,

Protingasai Vavel?

VAVELIS

Ką daugelis matė,
Galiu jums patvirtint, nes pats tai regėjau.
Tą rytą dangus pakraščiuose niauravo,
Bet saulei sušvitus ir jis sužaravo...
Tat savo akim aš beveik kad regėjau,
Kaip skrido iš krašto padangės, kur šviečia

Šviesaus Oriono žvaigždė spindulinga,
Plasnojančių gervių baltutė vylėčia,
Ir matės ten rankom pakibus už paukščių
Balkšva moteriškė.

KANCLERIS

Ir viską matei tu
Kaip reikiant, aiškiausiai, protingasai Vavel?

VAVELIS

Ne pats aš mačiau tai, bet daugelis matė,
Ir ašaj galiu tik patvirtint, kas buvo.

PAŽAS

Aš irgi mačiau, kaip iš Goplos pušyno
Prie gervių plasnojo kažkokia mergaitė.
Ji, erdvėn pakilus, prie skrendančių gervių
Pripulė ir rankom vienai jų už kaklo
Pastvėrė ir, gálva į žemę nusvirus,
Lyg berte pabėrė plaukų garbanėles,
Šviesias tartum saulė... Ir taip ant kasų jį,
Kai šios jai padangės šviesa išsidraikė,
Gulėdama plaukė.

KANCLERIS

Vaiku reikia būti,
Kad tolimos erdvės žydruojančioj drobėj
Paveikslus matytum.

(*Niaukiasi, kaip prieš audra.*)

O čia kas? Ant sosto
Ir mūsų veidų sutamsavo šešėliai!

Jie šliaužo čia, tartum užtemusios saulės
Žalsvumas... Išblyškę sutiksime valdovė...

KELETAS

Ak, koks tamsumėlis!

(*leina sargybinkas iš bokšto.*)

SARGYBININKAS

Virš bonės skardinės

Karališkų mūrų, kur stiepias į dangų
Aukšinis stiebelis, klaidus debesynas
Aplinkui nulimo, kaip juodas vainikas,
O ypač ties prieangių debesys siaubia,
Kur muzika laukia karaliaus atvykstant,
O visas bekraščio dangaus lygumėlis —
Tai, tartumei, vien tik tamsus debesynas...

KANCLERIS

Varpais susiūbuokit!

SARGYBININKAS

Padangė nurando,

Kaip kraujas...

KANCLERIS

Juk reikia lietaus mums. Telyja!

SARGYBININKAS

Kažkokia biaurybė juodam vežimėly,
Iš pragaro gervių šimtais išvežtoji,
Gyvatėmis plakė plasnojanti pulką
Ir skriejo į debesi, siaubiantį pilį.
Nūn sėdi tamsoj jį, bet pragaro paukščių

200

Baisusis vaitojimas rūke nerimsta.

Ar girdit?

(*Girdėti vaitojimas bokšte.*)

KANCLERIS

Iš tikro, ten kažkas vaitoja!

DIDIKAI (*kildami nuo suolu.*)

Tiesiog — baisesnybės!..

KANCLERIS

Prašau mesikelti!

O tujen, kareivi, buvai gal įkaušęs

Ir pats susvajojai tą skraidančią šmėkla.

SARGYBININKAS

Aš pats ją regėjau. Ją matė ir žmonės

Iš kaimo ir Gniezno.

BALSAI (*už kultisų*)

Valio karalienė!

(*leina Balladina. Ji apstirengus karališkais
rūbais ir su vainiku. Kostrinas ginčiuotas.—
Žmonės.*)

KANCLERIS

Valdove, lai būna galva ta šventoji,

Kur Popelių aukso vainiką mums neša!

Būk sveika ir dosniai, protingai valdyk mus,

Kad, padedant Dievui, nuvestum tu tautą

Į šventąjį tikslą! Skaistybės tu juosta

Save apsijuoski, žiūrėki į dangų,

Maloni kalbėtiems būk, duok duonos varguoliams,

Visus tu valdyki pilna teisingumo!..

201